

**1.14. DERECHO Y POLÍTICAS AMBIENTALES EN LA COMUNIDAD DE
MADRID (pp. 2-10)**

—

**1.14. DRET I POLÍTQUES AMBIENTALS EN LA COMUNITAT DE MADRID
(pp. 11-18)**

ANTONIO FORTES MARTÍN

Profesor titular de Derecho Administrativo / Professor titular de Dret Administratiu

Universidad Carlos III de Madrid

Sumario: 1. Introducción: el inicio del año 2010. 2. Las políticas ambientales de la Comunidad de Madrid en el año 2010: estrategias, planes y programas. 3. La normativa ambiental aprobada en el primer semestre de 2010. 3.1. Espacios naturales. 3.2. Protección de la fauna. 3.3. Contaminación lumínica.

1. Introducción: el inicio del año 2010

Comenzada la nueva década con el estrenado año 2010, la Comunidad de Madrid afronta este año que también supone el primer lustro de cumplimiento de dos de sus más importantes estrategias ambientales aprobadas en los últimos años y de las que a continuación pasamos a dar cuenta. Asimismo, el año 2010 nos sitúa en el horizonte medio de desarrollo de las políticas y compromisos definidos en diversos planes de índole ambiental.

Por lo que respecta al plano puramente normativo, el primer trimestre de 2010, siguiendo con la tónica habitual del año pasado, no ha sido especialmente fructífero en cuanto a producción normativa ambiental, destacando la falta de aprobación de leyes (en tramitación todavía en este año 2010 un Proyecto de Ley del que luego damos cuenta y sólo indirectamente de corte ambiental) y contando con muy pocas disposiciones reglamentarias que abordan aspectos puntuales y muy específicos de la realidad ambiental madrileña.

2. Las políticas ambientales de la Comunidad de Madrid en el año 2010: estrategias, planes y programas

Las dos estrategias apuntadas en la introducción anterior concentran toda la atención actual y futura del Gobierno de la Comunidad de Madrid en dos temas de especial calado por lo que se refiere a la protección ambiental y a la salud de las personas.

En un primer estadio debemos mencionar la Estrategia de calidad del aire y cambio climático de la Comunidad de Madrid (el llamado Plan Azul) para el período 2006-2012, cumpliéndose en el presente año su cuarto año de desarrollo. Este Plan Azul - sobre la base de la experiencia de otros planes y estrategias como es el caso de la Estrategia Local de Calidad del Aire de la ciudad de Madrid (2006-2010) que en el presente año finaliza su período de aplicación- surge como respuesta imperiosa ante la necesidad de reducir las emisiones de gases de efecto invernadero y mejorar, consecuentemente con ello, la calidad del aire en una Comunidad Autónoma, como es

Madrid, bastante singular por lo que respecta a su escasa extensión territorial, la mayor densidad demográfica del país, y el gran peso que tiene el sector servicios. A través de objetivos propios que vienen a complementar las prescripciones normativas y de los planes ya existentes, el Plan Azul contiene más de cien actuaciones estrictamente ambientales que apuestan por la puesta en marcha de acciones que faciliten la reducción de las emisiones contaminantes, y en especial la de los gases de efecto invernadero, actuando sobre sus principales focos de emisión como son el sector transportes, el residencial, el industrial, y el primario (agricultura y ganadería, fundamentalmente). La importancia del Plan Azul en el año 2010 pasa porque en este año 2010 se han establecido los nuevos valores límites anuales de inmisión a cumplir al amparo de la normativa en materia de contaminación atmosférica.

La segunda de las estrategias apuntadas, que también arranca con el año 2010 su primer lustro de desarrollo, tiene un horizonte mayor, en concreto hasta el 2016. Nos referimos a la Estrategia de residuos de la Comunidad de Madrid 2006-2016.

La particularidad de la Comunidad de Madrid obligó en su momento al Gobierno regional a disponer una estrategia de actuación para hacer frente al problema de la generación de ingentes cantidades de residuos. En efecto, la región de Madrid aparece claramente vertebrada por una gran ciudad, la capital, y su área metropolitana, con una alta densidad de población y de concentración de empresas e industrias que dan lugar a la generación de una elevada producción de residuos de distintas tipologías (residuos urbanos, industriales, de construcción, lodos de depuradoras de aguas residuales, etc). Esta estrategia define el marco de actuación futuro para la gestión de todos los residuos producidos en la Comunidad de Madrid, sean estos urbanos, industriales, de construcción y demolición, de aparatos eléctricos y electrónicos, de residuos de PCB, vehículos al final de su vida útil, de neumáticos fuera de uso, y de lodos de depuradora. Cada uno de estos residuos tiene un Plan propio de actuación que, en primer término, presenta un diagnóstico de la situación actual de cada categoría definida de residuos, atendiendo al marco normativo conforme al cual se desarrolla su gestión, teniendo en cuenta además la red de infraestructuras con la que, para su tratamiento, cuenta la Comunidad de Madrid. Y en un segundo estadio se definen los objetivos a alcanzar en el período de referencia, con especial énfasis ya en el año 2010 (todos los Planes para los distintos tipos de residuos citados lo son para el decenio 2006-2016, a excepción del

Plan regional de residuos de PCB's para el quinquenio 2006-2011) y las medidas de comprobación y el grado de consecución de los objetivos propuestos.

Los objetivos prioritarios de la Comunidad de Madrid definidos en esta Estrategia pasan por la reducción de la cantidad de residuos generados, la apuesta por el reciclaje y el tratamiento en la fuente misma de origen de los residuos, así como el incremento de instalaciones de valorización. Asimismo, y congruentemente con la regulación de residuos contenida en la misma, la Estrategia autonómica en materia de residuos incluye también un Plan Regional de suelos contaminados con un claro enfoque preventivo respecto del recurso suelo.

Finalmente, para concluir con este apartado de políticas ambientales, queremos dar cuenta del futuro I Programa de Actuación sobre las zonas vulnerables a la contaminación producida por nitratos procedentes de fuentes agrarias designadas en la Comunidad de Madrid. El 9 de marzo de 2010 se publicó en el *Boletín Oficial de la Comunidad de Madrid* (en adelante *BOCAM*), la Resolución de 30 de diciembre de 2009, del Director General de Medio Ambiente, por la que se somete a los trámites de audiencia a los interesados y de información pública el citado I Programa de Actuación.

La importancia de este I Programa, todavía en procedimiento de aprobación, radica en la actuación a seguir en las zonas más vulnerables a la contaminación producida por nitratos, procedentes de fuentes agrarias. Este I Programa de Actuación encuentra su asidero normativo en la Directiva 91/676, de 12 de diciembre, relativa a la protección de las aguas contra la contaminación producida por nitratos en la agricultura. Cabe recordar que esta disposición comunitaria impone a los Estados miembros la obligación de identificar las aguas que se hallen afectadas por la contaminación de nitratos con origen en los procesos agrícolas, al mismo tiempo que establece los criterios para designar como zonas vulnerables aquellas superficies cuyo drenaje da lugar a la contaminación por nitratos.

La Directiva 91/676 fue transpuesta al ordenamiento jurídico español por el RD 261/96, de 16 de febrero, sobre protección de las aguas contra la contaminación producida por los nitratos procedentes de fuentes agrarias. Y su artículo 6 establece, para las zonas designadas como vulnerables, la realización de un programa de actuación con objeto de prevenir y reducir la contaminación causada por los nitratos de origen agrario. Este programa de actuación debe ser objeto de aprobación en el plazo de dos años a contar

desde la designación inicial de zonas vulnerables en el territorio de cada Comunidad Autónoma. Como quiera que la Comunidad de Madrid venía realizando una insuficiente aplicación de la Directiva 91/676, mediante Orden 2331/2009, de 20 de junio, de la Consejería de Medio Ambiente, Vivienda y Ordenación del Territorio, por fin se han designado las zonas vulnerables a la contaminación de nitratos de origen agrario (delimitando hasta tres zonas vulnerables en el ámbito de las masas de agua) que permiten, con apoyo en la misma, la aprobación de citado Programa de Actuación que, tras el trámite de audiencia y de información pública se encuentra, al tiempo que se redactan estas líneas, pendiente de aprobación final.

3. La normativa ambiental aprobada en el primer semestre de 2010

3.1. Espacios naturales

La Comunidad de Madrid tiene una riqueza ambiental destacada compartida con la provincia de Segovia y monopolizada prácticamente en la Sierra de Guadarrama a lo largo de sus más de ochenta kilómetros de extensión. Este espacio, muy querido por los madrileños y conocido coloquialmente como la “sierra de Madrid”, ha estrenado, con la llegada del año 2010 Plan de ordenación de sus recursos naturales. En concreto, la aprobación del Decreto 96/2009, de 18 de noviembre, que fue publicado en el *BOCAM* el 14 de enero de 2010 (núm 11), contiene la ordenación de los recursos naturales de la Sierra de Guadarrama pero únicamente, como no podía ser de otra manera, en el ámbito territorial de la Comunidad de Madrid. Dicha ordenación, entró en vigor el pasado 15 de enero de 2010.

El Decreto 96/2009 contiene un artículo único por el que se aprueba la ordenación de los recursos naturales de la Sierra de Guadarrama en el ámbito de Madrid en los términos precisados en el Plan de Ordenación de los Recursos Naturales (PORN) que se contiene en el anexo de la disposición reglamentaria.

Las características paisajísticas, geológicas, geomorfológicas, hidrográficas, botánicas, faunísticas, históricas, y culturales, todas ellas singulares de la Sierra de Guadarrama, justifican la aprobación de una ordenación y protección específicas para el conjunto de la sierra, sin perjuicio de que algunas zonas cuentan ya con anterioridad con figuras específicas de protección, como es el caso del Parque Natural de la Cumbre, Circo y Lagunas de Peñalara; el Parque Regional de la Cuenca Alta del Manzanares; tres

lugares de importancia comunitaria; la Zona de Especial Protección para las Aves del Alto Lozoya; el Paraje del Pinar de Abantos y Zona de la Herrería; el Monumento Natural de Interés Nacional de la Peña del Arcipreste de Hita; la Reserva de la Biosfera de Manzanares; y los Humedales de importancia internacional del Macizo de Peñalara. Todos estos extremos han conducido incluso a que el propio PORN aprobado por el Decreto 96/2009 se haga eco de distinto tipo de reivindicaciones asociacionistas que desde hace tiempo vienen reclamando la necesidad de que en un futuro las áreas más sensibles de la Sierra de Guadarrama (y delimitadas por el PORN como zona de reserva y zona de máxima protección) sean declaradas por el Estado como Parque Nacional, si bien este extremo, como precisa la Disposición Adicional única del Decreto 96/2009, queda sujeta a lo dispuesto por la Ley 5/2007, de 3 de abril, de la Red de Parques Nacionales.

El PORN aprobado por el Decreto 96/2009 aparece estructurado en tres partes, relativas cada una de ellas a: i) régimen general donde se establecen normas generales para el ámbito del PORN, de aplicación supletoria a las reglas especiales que rigen en las distintas zonas; ii) regímenes especiales previstos para cada una de las diez zonas distintas que recoge el Plan (zonas de reserva; zona de máxima protección; zonas de conservación y mantenimiento de usos tradicionales; zonas de aprovechamiento ordenado de los recursos naturales; zona de asentamientos tradicionales; áreas de planeamiento urbanístico; paisaje protegido; zonas especiales; zonas de transición; y zona de la Cerca Histórica de Felipe II); y iii) directrices, códigos de buenas prácticas ambientales, e instrumentos de apoyo a la ordenación (memoria, cartografía, etc).

En última instancia, el Plan contiene, por lo demás, una ordenación típica en cuanto a la necesaria conciliación entre, por un lado, la necesaria protección del medio natural, y por otro lado, el desarrollo social, económico y cultural de los habitantes de los más de cuarenta municipios serranos afectados por el ámbito de ordenación del PORN en lo que se refiere a los usos y actividades permitidos según las zonas delimitadas por el propio PORN. Así, se señala expresamente en la síntesis normativa del PORN que sus principios inspiradores son “la conservación y mejora del medio ambiente, el especial cuidado de la calidad de vida de las poblaciones del entorno y la conservación y mantenimiento de las actividades tradicionales”.

Para concluir con el apartado de espacios naturales incorporamos en esta crónica un necesario apunte a la Cañada Real Galiana. Si bien la Cañada Real no es, propiamente

dicha, un espacio natural, su importancia en la tradición y en la historia de la Comunidad de Madrid como vía pecuaria, y por ende como bien de dominio público, también con un importante valor ambiental añadido, justifican su mención a partir de la futura norma que regule su régimen jurídico en parte de su trazado.

En efecto, a la fecha en que se redactan estas líneas, nos consta, todavía en tramitación, el Proyecto de Ley 5/2009 (RGEP 4993), de la Cañada Real Galiana (que fue publicado en el *Boletín Oficial de la Asamblea de Madrid* núm 151, de 1 de octubre de 2009). La futura Ley no establece, pese a su enunciado inicial, el régimen jurídico de la completa Cañada sino sólo del tramo de aproximadamente 14.2 kilómetros que discurre por los términos municipales de Coslada, Rivas Vaciamadrid, y Madrid (en sus distritos de Vicálvaro y Vallecas).

El sentido y el alcance de este proyecto de Ley se enmarca en un fenómeno que viene experimentando no sólo la Comunidad de Madrid sino todo el conjunto del país a partir de la década de los años sesenta con el abandono masivo de la trashumancia y la consiguiente y lógica desafectación de los terrenos que la daban soporte hasta entonces como vía pecuaria al desaparecer su uso tradicional.

Como constata la exposición de motivos del proyecto de Ley, actualmente el tránsito ganadero en el tramo de la Cañada Real por los tres municipios citados es nulo. Es más, la vía pecuaria se encuentra de facto ocupada por un vial por el que circulan vehículos a motor, y por numerosas edificaciones (muchas de ellas ilegales) que vienen originando desde hace años un auténtico y conflictivo drama social que también la futura Ley trata de solventar en su Disposición adicional primera y en sus Disposiciones transitoria primera y segunda.

El objeto de la futura Ley no es otro que proceder a la desafectación íntegra del tramo de la Cañada Real descrito ut supra por no resultar ya adecuado al tránsito ganadero ni tampoco susceptible de los usos compatibles y complementarios establecidos en la Ley 8/98, de vías pecuarias de Madrid (art. 2). A tal fin, los terrenos demaniales desafectados, como no podía ser de otra manera, pasan a tener la condición de patrimoniales, pudiendo la Comunidad de Madrid, como titular de los mismos y al amparo de la Ley 3/2001, de 21 de junio, de patrimonio de la Comunidad de Madrid, disponer de ellos mediante cualquier negocio jurídico, o incluso cederlos a terceras personas o a los Ayuntamientos en cuyos términos municipales se encuentran, debiendo

estos en todo caso proceder a adaptar la clasificación del suelo en el ejercicio de sus competencias urbanísticas (mediante Modificación puntual de sus Planes Generales).

3.2. Protección de la fauna

En el período que ahora abordamos debemos dar cuenta de dos disposiciones específicas para la protección de especies en la Comunidad de Madrid dictadas por la Consejería de Medio Ambiente, Vivienda y Ordenación del Territorio en el marco general de las vedas, limitaciones y épocas hábiles de caza. En primer lugar nos referimos a la Orden 5103/2009, de 29 de diciembre, cuya aprobación en el *BOCAM* lo fue ya en el año 2010, concretamente en el de fecha 29 de enero de 2010, núm 24, y consiguientemente con ello también su entrada en vigor al día siguiente. La otra disposición es la Orden 206/2010, de 5 de febrero (*BOCAM* de 17 de febrero de 2010, núm 40).

Comenzando por la Orden 5103/2009, de 29 de diciembre, la misma establece los mecanismos de control de las poblaciones de cabra montés en los terrenos administrados por la Comunidad de Madrid y regula y ordena, además, las modalidades para llevarlas a cabo. Las poblaciones de cabra montés en la Comunidad de Madrid principalmente afectan al Parque Natural de Peñalara y al Parque Regional de la Cuenca Alta del Manzanares. Esta disposición contiene la regulación de las poblaciones de esta especie en los terrenos administrados por la Comunidad de Madrid, principalmente zonas de caza controlada y reserva nacional de caza, con el propósito último (art. 1) de adaptar sus poblaciones a la capacidad de carga del medio en el que habitan y se localizan.

Para ello la regulación de poblaciones de la cabra montés pasa por la elaboración previa de un plan de capturas (art. 4) contemplando la norma dos posibles mecanismos de control (art. 2) a través de su captura en vivo o bien mediante la llamada “caza a rececho” de ejemplares, técnica ésta “practicada por un solo cazador, quien provisto de arma de fuego y acompañado por un guarda/guía acreditado por la Comunidad de Madrid, de forma activa y a pie, efectúa la búsqueda, seguimiento y aproximación a la pieza de caza con el fin de capturarlo” (art. 5).

Finalmente la disposición recoge otra serie de extremos relativos al personal participante en las capturas, artes autorizadas, cupos, y solicitud y adjudicación de permisos de caza.

Por lo que se refiere a la Orden 206/2010, de 5 de febrero, la misma establece las vedas y la regulación especial de la actividad piscícola en los ríos, arroyos y embalses de la Comunidad de Madrid para el ejercicio de 2010.

La conservación y regulación de las poblaciones piscícolas que habitan en las masas de agua de la Comunidad de Madrid precisa de su ordenado aprovechamiento. Y como quiera que, a partir de las previsiones estatutarias, la Comunidad de Madrid tiene atribuidas las funciones de protección, conservación, fomento, y ordenado aprovechamiento de la riqueza piscícola continental y la aplicación de las medidas conducentes a la consecución de estos fines, así como la vigilancia y el control de las aguas continentales, en lo que se refiere a la riqueza piscícola, la Orden objeto ahora de estudio contempla la regulación, para el año 2010, del ejercicio de la pesca deportiva en el ámbito de las aguas de la Comunidad de Madrid.

La disposición no establece una regulación particularmente destacada, por novedosa, de la existente en años anteriores. Más bien se recrea una ordenación administrativa típica o al uso detallando pormenorizadamente en sus veintinueve artículos los permisos de pesca (distintos de la licencia de pesca que debe tener el interesado previamente), las especies objeto de pesca deportiva en el ámbito territorial de la Comunidad de Madrid (que son las relacionadas en el anexo I de la Orden) mediante las artes y métodos legales en los tramos autorizados a tal fin (donde se diferencian en este punto tramos libres, tramos acotados, tramos de pesca controlada, tramos experimentales de pesca, y tramos vedados, art. 12), las dimensiones mínimas de las especies objeto de pesca, y los cupos máximos, entre otros extremos.

3.3. Contaminación lumínica

Finalmente, cerramos esta crónica del primer semestre del año 2010 con la mención al Decreto de 8 de febrero de 2010 (*BO. Ayto de Madrid* de 15 de febrero de 2010, núm 6122). Este Decreto no establece, por sí mismo, una regulación cabal del régimen de contaminación lumínica. Más bien se trata de una disposición que afronta ese problema

desde una vertiente indirecta al recoger una serie de instrucciones para la aplicación de la Ordenanza Reguladora de la Publicidad Exterior en la ciudad de Madrid.

Aludimos, así pues, ahora a este Decreto porque la Ordenanza de la publicidad exterior - aprobada por el Pleno del Ayuntamiento de Madrid el 30 de enero de 2009- atribuye al titular del Área de Gobierno de Medio Ambiente la facultad, tanto para interpretar y resolver cuantas cuestiones surjan de su aplicación, como para el dictado de las resoluciones complementarias necesarias para el desarrollo y cumplimiento de la ordenanza citada.

En lo que ahora interesa, el Decreto de 8 de febrero de 2010 aprueba la instrucción conforme a la cual se establecen los criterios para el cumplimiento de las condiciones estipuladas para los banderines con iluminación por las cruces de las oficinas de farmacia como elementos de señalización obligatorios para este tipo de establecimientos dado el impacto lumínico que los mismos pueden ocasionar. Tales criterios o condiciones prescriben extremos tales como régimen de distancias y altura de luces, orientación de los diodos emisores de luz, etc.

Sumari: 1. Introducció: l'inici de l'any 2010. 2. Les polítiques ambientals de la Comunitat de Madrid l'any 2010: estratègies, plans i programes. 3. La normativa ambiental aprovada en el primer semestre de 2010. 3.1. Espais naturals. 3.2. Protecció de la fauna. 3.3. Contaminació lumínica.

1. Introducció: l'inici de l'any 2010

Començada la nova dècada amb l'any 2010 acabat d'estrenar, la Comunitat de Madrid afronta aquest any que també suposa el primer lustre de compliment de dos de les seves estratègies ambientals més importants aprovades en els últims anys, i de les quals a continuació donarem compte. Així mateix, l'any 2010 ens situa a l'horitzó mig de desplegament de les polítiques i dels compromisos definits en diversos plans d'índole ambiental.

Pel que fa al pla purament normatiu, el primer trimestre de 2010, seguint amb la tònica habitual de l'any passat, no ha estat especialment fructífer quant a producció normativa ambiental. Cal destacar la falta d'aprovació de lleis (en tramitació encara aquest any un projecte de llei de què després donarem compte i només indirectament d'estil ambiental) i les poques disposicions reglamentàries que aborden aspectes puntuals i molt específics de la realitat ambiental madrilenya.

2. Les polítiques ambientals de la Comunitat de Madrid l'any 2010: estratègies, plans i programes

Les dues estratègies esmentades en l'introducció anterior concentren tota l'atenció actual i futura del Govern de la Comunitat de Madrid en dos temes d'especial calat pel que fa a la protecció ambiental i a la salut de les persones.

En un primer estadi hem d'esmentar l'Estratègia de qualitat de l'aire i canvi climàtic de la Comunitat de Madrid (l'anomenat Pla Blau) per al període 2006-2012, que aquest any compleix el quart any de desplegament. El Pla Blau —sobre la base de l'experiència d'altres plans i estratègies com és el cas de l'Estratègia local de qualitat de l'aire de la ciutat de Madrid (2006-2010), que aquest any finalitza el període d'aplicació— sorgeix com a resposta imperiosa davant la necessitat de reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle i millorar, consegüentment amb això, la qualitat de l'aire en una comunitat autònoma, com és Madrid, bastant singular pel que fa a la seva escassa extensió territorial, a la densitat demogràfica més gran del país, i al gran

pes del sector serveis. A través d'objectius propis que complementen les prescripcions normatives i dels plans ja existents, el Pla Blau conté més de cent actuacions estrictament ambientals que aposten per la posada en marxa d'accions que facilitin reduir les emissions contaminants, i en especial la dels gasos d'efecte hivernacle, actuant sobre els principals focus d'emissió com són el sector transports, el residencial, l'industrial i el primari (agricultura i ramaderia fonamentalment). La importància del Pla Blau l'any 2010 passa perquè en aquest any s'han establert els nous valors límits anuals d'immissió que s'han de complir a l'empara de la normativa en matèria de contaminació atmosfèrica.

La segona de les estratègies esmentades, que també arrenca amb l'any 2010 el seu primer lustre de desplegament, té un horitzó més ampli, en concret fins al 2016. Ens referim a l'Estratègia de residus de la Comunitat de Madrid 2006-2016.

La particularitat de la Comunitat de Madrid va obligar al seu moment el Govern regional a disposar d'una estratègia d'actuació per fer front al problema de la generació de quantitats ingents de residus. En efecte, la regió de Madrid apareix clarament vertebrada per una gran ciutat, la capital, i la seva àrea metropolitana, amb una densitat de població alta i de concentració d'empreses i indústries que donen lloc a una producció elevada de residus de tipologies diverses (residus urbans, industrials, de construcció, fangs de depuradores d'aigües residuals, etc.). Aquesta estratègia defineix el marc d'actuació futur per gestionar tots els residus produïts a la Comunitat de Madrid, siguin urbans, industrials, de construcció i demolició, d'aparells elèctrics i electrònics, de residus de PCB, vehicles al final de la seva vida útil, pneumàtics fora d'ús i fangs de depuradora. Cadascun d'aquests residus té un pla propi d'actuació que, en primer terme, presenta un diagnòstic de la situació actual de cada categoria definida de residus, atenent el marc normatiu conforme al qual se'n desplega la gestió, tenint en compte, a més a més, la xarxa d'infraestructures amb què, per al tractament, compta la Comunitat de Madrid. I en un segon estadi es defineixen els objectius que cal aconseguir en el període a què s'ha fet referència, amb un èmfasi especial en l'any 2010 (tots els plans per als diversos residus esmentats són per al decenni 2006-2016, a excepció del Pla Regional de residus de PCB per al quinquenni 2006-2011) i en les mesures de comprovació i el grau de consecució dels objectius proposats.

Els objectius prioritaris de la Comunitat de Madrid que defineix aquesta estratègia passen per reduir la quantitat de residus generats, apostar pel reciclatge i el tractament a

la font mateixa d'origen dels residus, així com per incrementar el nombre d'instal·lacions de valoració. Així mateix, i congruentment amb la regulació de residus que conté, l'Estratègia autonòmica en matèria de residus inclou també un pla regional de sòls contaminats amb un enfocament preventiu clar respecte del recurs sòl.

Finalment, per concloure aquest apartat de polítiques ambientals, volem donar compte del futur I Programa d'Actuació sobre les zones vulnerables a la contaminació produïda per nitrats procedents de fonts agràries designades a la Comunitat de Madrid. El 9 de març de 2010 s'ha publicat al *Boletín Oficial de la Comunidad de Madrid* (en endavant *BOCAM*) la Resolució de 30 de desembre de 2009, del director general de Medi Ambient, per la qual se sotmet als tràmits d'audiència els interessats i d'informació pública el I Programa d'Actuació esmentat.

La importància del I Programa, encara en procediment d'aprovació, està en l'actuació que s'ha de seguir a les zones més vulnerables a la contaminació produïda per nitrats procedents de fonts agràries. El I Programa d'Actuació troba el seu agafador normatiu en la Directiva 91/676, de 12 de desembre, relativa a la protecció de les aigües contra la contaminació produïda per nitrats en l'agricultura. Cal recordar que aquesta disposició comunitària imposa als estats membres l'obligació d'identificar les aigües afectades per contaminació de nitrats d'origen en processos agrícoles, alhora que estableix els criteris per designar com a zones vulnerables les superfícies el drenatge de les quals dona lloc a contaminació per nitrats.

La Directiva 91/676 s'ha traslladat a l'ordenament jurídic espanyol pel RD 261/96, de 16 de febrer, sobre protecció de les aigües contra la contaminació produïda pels nitrats procedents de fonts agràries. I l'article 6 estableix, per a les zones designades com a vulnerables, realitzar un programa d'actuació a fi de prevenir i reduir la contaminació causada pels nitrats d'origen agrari. Aquest programa d'actuació s'ha d'aprovar en el termini de dos anys a comptar de la designació inicial de zones vulnerables al territori de cada comunitat autònoma. Com que la Comunitat de Madrid aplicava de manera insuficient la Directiva 91/676, mitjançant l'Ordre 2331/2009, de 20 de juny, de la Conselleria de Medi Ambient, Habitatge i Ordenació del Territori, per fi s'han designat les zones vulnerables a la contaminació de nitrats d'origen agrari que permeten, amb suport en aquesta, aprovar el programa d'actuació esmentat (i s'han delimitat fins a tres zones vulnerables en l'àmbit de les masses d'aigua), el qual, després del tràmit

d'audiència i d'informació pública, alhora que es redacten aquestes línies, es troba pendent d'aprovació final.

3. La normativa ambiental aprovada en el primer semestre de 2010

3.1. Espais naturals

La Comunitat de Madrid té una riquesa ambiental destacada que comparteix amb la província de Segòvia i monopolitzada pràcticament a la serra de Guadarrama al llarg dels més de vuitanta quilòmetres d'extensió. Aquest espai, molt estimat pels madrilenys i conegut col·loquialment com la “*sierra de Madrid*”, ha estrenat, amb l'arribada de l'any 2010 el pla d'ordenació dels recursos naturals. En concret, l'aprovació del Decret 96/2009, de 18 de novembre, que ha estat publicat al *BOCAM* el 14 de gener de 2010 (núm. 11), conté l'ordenació dels recursos naturals de la serra de Guadarrama però, únicament, com no podia ser d'una altra manera, en l'àmbit territorial de la Comunitat de Madrid. Aquesta ordenació, ha entrat en vigor el passat 15 de gener de 2010.

El Decret 96/2009 conté un article únic, pel qual s'aprova l'ordenació dels recursos naturals de la serra de Guadarrama en l'àmbit de Madrid en els termes que especifica el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN), que conté l'annex de la disposició reglamentària.

Les característiques paisatgístiques, geològiques, geomorfològiques, hidrogràfiques, botàniques, faunístiques, històriques, i culturals, singulars de la serra de Guadarrama, justifiquen aprovar l'ordenació i la protecció específiques per al conjunt de la serra, sense perjudici que algunes zones compten ja amb anterioritat amb figures específiques de protecció, com és el cas del parc natural de La Cumbre, el Circo y las Lagunas de Peñalara; el parc regional de La Cuenca Alta del Manzanares; tres llocs d'importància comunitària; la zona d'especial protecció per als ocells de El Alto Lozoya; el paratge de El Pinar de Abantos y Zona de la Herrería; el monument natural d'interès nacional de la penya de El Arcipreste de Hita; la reserva de la biosfera de Manzanares, i els aiguamolls d'importància internacional del massís de Peñalara. Tots aquests extrems han portat, fins i tot, que el mateix PORN aprovat pel Decret 96/2009 es faci ressò de reivindicacions associacionistes de tota mena que des de fa temps reclamen la necessitat que en un futur les àrees més sensibles de la serra de Guadarrama (i delimitades pel PORN com a zona de reserva i zona de màxima protecció) siguin declarades parc

nacional per l'Estat, si bé aquest extrem, com especifica la disposició addicional única del Decret 96/2009, se sotmet al que disposa la Llei 5/2007, de 3 d'abril, de la Xarxa de Parcs Nacionals.

El PORN aprovat pel Decret 96/2009 s'estructura en tres parts, relatives a: i) Règim general on s'estableixen normes generals per a l'àmbit del PORN, d'aplicació supletòria a les regles especials que regeixen en les diferents zones; ii) Règims especials previstos per a cadascuna de les deu zones diferents que recull el pla (zones de reserva; zona de màxima protecció; zones de conservació i manteniment d'usos tradicionals; zones d'aprofitament ordenat dels recursos naturals; zona d'assentaments tradicionals; àrees de planejament urbanístic; paisatge protegit; zones especials; zones de transició i zona de La Cerca Històrica de Felip II); iii) Directrius, codis de bones pràctiques ambientals, i instruments de suport a l'ordenació (memòria, cartografia, etc.).

En última instància, el pla conté, fora d'això, una ordenació típica quant a la conciliació necessària entre, d'una banda, la indispensable protecció del medi natural, i d'altra banda, el desenvolupament social, econòmic i cultural dels habitants dels més de quaranta municipis serrans afectats per l'àmbit d'ordenació del PORN pel que fa als usos i a les activitats que s'hi permeten segons les zones delimitades pel mateix PORN. Així, s'assenyala expressament en la síntesi normativa del PORN que els principis inspiradors són "la conservació i millora del medi ambient, l'especial atenció en la qualitat de vida de les poblacions de l'entorn i la conservació i manteniment de les activitats tradicionals".

Per concloure l'apartat d'espais naturals, incorporem en aquesta crònica un apunt necessari de La Cañada Real Galiana. Si bé La Cañada Real, pròpiament dita, no és cap espai natural, la seva importància en la tradició i en la història de la Comunitat de Madrid com a via pecuària i, per tant, com a bé de domini públic, també amb un important valor ambiental afegit, en justifica l'esment a partir de la futura norma que regularà el seu règim jurídic en part del traçat.

En efecte, a la data en què es redacten aquestes línies, ens consta, encara en tramitació, el Projecte de Llei 5/2009 (RGEP 4993), de La Cañada Real Galiana (publicat al *Boletín Oficial de la Asamblea de Madrid* núm. 151, d'1 d'octubre de 2009). La futura llei no estableix, malgrat l'enunciat inicial, el règim jurídic de la completa Cañada, sinó només

del tram de 14,2 quilòmetres aproximadament que discorre pels termes municipals de Coslada, Rivas Vaciamadrid, i Madrid (als districtes de Vicálvaro i Vallecas).

El sentit i l'abast d'aquest projecte de llei s'emmarquen en un fenomen que experimenta no sols la Comunitat de Madrid sinó tot el conjunt del país a partir de la dècada dels anys seixanta amb l'abandó massiu de la transhumància i la consegüent i lògica desafectació dels terrenys que hi donaven suport fins llavors com a via pecuària en desaparèixer el seu ús tradicional.

Com constata l'exposició de motius del projecte de llei, actualment el trànsit ramader al tram de La Cañada Real pels tres municipis que s'han esmentat és nul. És més, la via pecuària es troba *de facto* ocupada per un vial pel qual circulen vehicles de motor, i per nombroses edificacions (moltes il·legals) que originen des de fa anys un autèntic i conflictiu drama social que també la futura llei intenta resoldre en la disposició addicional primera i en les disposicions transitòries primera i segona.

L'objecte de la futura llei no és cap altre que desafectar íntegrament del tram de La Cañada Real descrit *ut supra* perquè no resulta adequat al trànsit ramader ni tampoc susceptible dels usos compatibles i complementaris que estableix la Llei 8/98, de vies pecuàries de Madrid (art. 2). Amb aquest fi, els terrenys de domini públic desafectats, com no podia ser de cap altra manera, passen a tenir la condició de patrimonials, i la Comunitat de Madrid, com a titular dels terrenys, i a l'empara de la Llei 3/2001, de 21 de juny, de patrimoni de la Comunitat de Madrid, pot disposar-ne mitjançant qualsevol negoci jurídic, o fins i tot cedir-los a terceres persones o als ajuntaments del seu terme municipal. En tot cas, aquests han d'adaptar la classificació del sòl en l'exercici de les seves competències urbanístiques (mitjançant una modificació puntual dels seus plans generals).

3.2. Protecció de la fauna

En el període que ara abordarem hem de donar compte de dues disposicions específiques per protegir espècies a la Comunitat de Madrid que ha dictat la Conselleria de Medi Ambient, Habitatge i Ordenació del Territori en el marc general de les vedes, limitacions i èpoques hàbils de caça. En primer lloc, ens referim a l'Ordre 5103/2009, de 29 de desembre, que s'ha aprovat al *BOCAM* l'any 2010, concretament al de data 29 de gener de 2010, núm. 24, I, consegüentment, ha entrat en vigor l'endemà. L'altra

disposició és l'Ordre 206/2010, de 5 de febrer (*BOCAM* de 17 de febrer de 2010, núm. 40).

Començant per l'Ordre 5103/2009, de 29 de desembre, aquesta estableix els mecanismes de control de les poblacions de cabra salvatge als terrenys administrats per la Comunitat de Madrid, i regula i ordena, a més a més, les modalitats per dur-les a terme. Les poblacions de cabra salvatge a la Comunitat de Madrid principalment afecten el parc natural de Peñalara i el parc regional de la Cuenca Alta del Manzanares. Aquesta disposició conté la regulació de les poblacions d'aquesta espècie als terrenys administrats per la Comunitat de Madrid, principalment zones de caça controlada i reserva nacional de caça, amb el propòsit últim d'adaptar les poblacions a la capacitat de càrrega del medi en què habiten i es localitzen (art. 1).

Per això, la regulació de poblacions de cabra salvatge passa per l'elaboració prèvia d'un pla de captures (art. 4), la norma del qual preveu dos possibles mecanismes de control (art. 2) a través de la captura en viu o bé mitjançant l'anomenada *caça per acostament*, tècnica "que practica un sol caçador, que proveït d'arma de foc i acompanyat d'un guarda/guia acreditat per la Comunitat de Madrid, de forma activa i a peu, efectua la recerca, el seguiment i l'aproximació a la peça de caça a fi de capturar-la" (art. 5).

Finalment, la disposició recull una altra sèrie d'extrems relatius al personal que participa en les captures, les arts autoritzades, les quotes, i la sol·licitud i l'adjudicació de permisos de caça.

Pel que fa a l'Ordre 206/2010, de 5 de febrer, aquesta estableix les vedes i la regulació especial de l'activitat piscícola als rius, rierols i embassaments de la Comunitat de Madrid per a l'exercici de 2010.

La conservació i la regulació de les poblacions piscícoles que habiten en les masses d'aigua de la Comunitat de Madrid necessiten un aprofitament ordenat. I com que, a partir de les previsions estatutàries, la Comunitat de Madrid té atribuïdes les funcions de protecció, conservació, foment i aprofitament ordenat de la riquesa piscícola continental, i l'aplicació de les mesures conduents a la consecució d'aquests fins, així com la vigilància i el control de les aigües continentals, pel que fa a la riquesa piscícola, l'Ordre objecte d'estudi preveu la regulació, per a l'any 2010, de l'exercici de la pesca esportiva en l'àmbit de les aigües de la Comunitat de Madrid.

La disposició no estableix cap regulació particularment destacada, per nova, de l'existent en anys anteriors. Més aviat es recrea una ordenació administrativa típica o a l'ús detallant específicament en els seus 29 articles els permisos de pesca (diferents de la llicència de pesca que ha de tenir la persona interessada prèviament), les espècies objecte de pesca esportiva en l'àmbit territorial de la Comunitat de Madrid, que són les que relaciona l'annex 1 de l'ordre, mitjançant les arts i els mètodes legals en els trams autoritzats amb aquest fi —on es diferencien en aquest punt trams lliures, trams tancats, trams de pesca controlada, trams experimentals de pesca i trams vedats (art. 12)—, les dimensions mínimes de les espècies objecte de pesca, i les quotes màximes, entre altres extrems.

3.3. Contaminació lumínica

Finalment, tancarem aquesta crònica del primer semestre de l'any 2010 amb la referència al decret de 8 de febrer de 2010 (*BO. Ayto de Madrid*, de 15 de febrer de 2010, núm. 6122). Aquest decret no estableix, en si mateix, cap regulació completa del règim de contaminació lumínica. Més aviat es tracta d'una disposició que afronta aquest problema des d'una vessant indirecta en recollir una sèrie d'instruccions per aplicar l'ordenança reguladora de la publicitat exterior a la ciutat de Madrid.

Així doncs, al·ludim ara a aquest decret perquè l'ordenança de la publicitat exterior — aprovada pel Ple de l'Ajuntament de Madrid el 30 de gener de 2009— atribueix al titular de l'Àrea de Govern de Medi Ambient la facultat, tant d'interpretar i de resoldre totes les qüestions que sorgeixin quan s'apliqui, com de dictar les resolucions complementàries necessàries per desplegar i complir l'ordenança esmentada.

En el que ara interessa, el decret de 8 de febrer de 2010 aprova la instrucció conforme a la qual s'estableixen els criteris per al compliment de les condicions estipulades per als banderins amb il·luminació per a les creus de les oficines de farmàcia com a elements de senyalització obligatoris per a aquest tipus d'establiments, donat l'impacte lumínic que poden ocasionar. Aquests criteris o condicions prescriuen extrems com el règim de distàncies i l'alçada dels llums, l'orientació dels díodes emissors de llum, etc.